

عامل های مؤثر بر استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان

روح اله رضائی^۱، الهام احمدی فرد^۲

۱- دانشیار، دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان
۲- دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه زنجان

چکیده

هدف این تحقیق علی-معلولی بررسی و ارزیابی عامل های مؤثر بر استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای بود. جامعه آماری این تحقیق را ۴۳۲ تن از دانشجویان کارشناسی ارشد عضو کتابخانه دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان تشکیل می دادند که ۱۶۸ تن از آنان از طریق نمونه گیری تصادفی ساده برای مطالعه انتخاب شدند. برای گردآوری داده ها از پرسشنامه استفاده شد. روایی محتوایی پرسشنامه با نظرسنجی از متخصصان مورد تایید قرار گرفت و روایی آن با استفاده از پایایی ترکیبی (CR) به دست آمد. داده های گردآوری شده با استفاده از فن چند متغیره مدل سازی معادله های ساختاری تجزیه و تحلیل شدند. نتایج تحقیق نشان دادند که پنج عامل کیفیت خدمات، تسهیلات و فضای کتابخانه، کیفیت منبع های کتابخانه ای، خدمات پشتیبانی و زیرساخت ها و امکانات دارای اثرگذاری های مثبت و معنی داری بر استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای بوده و در مجموع ۶۴ درصد از واریانس میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای دانشکده کشاورزی را تبیین کردند. هم چنین، نتایج تحقیق گویای آن بودند که بر پایه شاخص های برازش، ساختار کلی مدل پژوهش مورد تایید بوده و مدل نظری تحقیق با واقعیت همخوانی داشت. بر پایه نتایج تحقیق می توان نتیجه گرفت که بهبود کیفیت خدمات، فراهم ساختن تسهیلات و فضای مناسب، ارتقاء کیفیت منبع های کتابخانه ای، ارائه خدمات پشتیبانی مناسب و ایجاد زیرساخت ها و امکانات ضروری می توانند به طور مستقیم منجر به افزایش استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای شوند.

کلید واژه ها: منبع های کتابخانه ای، دانشجوی کشاورزی، کتابخانه ی کشاورزی، استفاده از کتابخانه.

نویسنده ی مسئول: روح اله رضائی

رایانامه: rohollahrezaei@yahoo.com

دریافت: ۱۳۹۳/۱۰/۲۴؛ پذیرش: ۱۳۹۴/۳/۵

مقدمه

عصر کنونی، عصر پیشرفت علمی و فناوری به شمار می رود که پایه های آن را آموزش و پژوهش تشکیل داده و شالوده این دو نیز کتاب ها و نشریه ها و منبع های علمی کتابخانه ها می باشند (محمدی و فضل الهی، ۱۳۸۷). کتابخانه ها به عنوان قلب و محور دانشگاه، ابزاری پرهیز ناپذیر برای توسعه فکری به شمار می روند (یوسف و ایو، ۲۰۱۰). کتابخانه های دانشگاهی به منزله ی یکی از مهم ترین رکن های نظام آموزشی و پژوهشی (تفرشی و دروگر کلخوران، ۱۳۸۸)، بسترهای لازم برای تحقق هدف های دانشگاهی در زمینه های یادگیری، تدریس، تحقیق و خدمات را فراهم کرده اند (آینا، ۲۰۰۵). در این زمینه، کتابخانه ها برای سالیان پیاپی نقش اساسی در حمایت از پژوهش در همه ی زمینه ها و گرایش های علمی در دانشگاه ها ایفا کرده (جوب و گرین، ۲۰۰۷) و اطلاعات مورد نیاز پژوهشگران دانشگاهی در زمینه های موضوعی مختلف را در اختیار آنان قرار داده اند (حجازی و رضایی، ۱۳۸۵). هم چنین، کتابخانه ها به عنوان یک بخش اساسی در مراکز آموزشی، سبب به نتیجه رسیدن آموزش دانشجویان را فراهم ساخته اند (خوئینی و حضرتی، ۱۳۸۸). امروزه، کتابخانه های دانشگاهی هم زمان با اشتراک مجله های چاپی و با ارایه ی پایگاه های مجله های الکترونیکی با متن کامل، سعی دارند که جدیدترین اطلاعات را در اختیار دانشجویان قرار داده و کیفیت یادگیری آنان را افزایش دهند (غفاری و نجفی، ۱۳۹۲).

به رغم اهمیت کتابخانه در حوزه های آموزشی و پژوهشی به ویژه در دانشگاه ها، دشواری استفاده از کتابخانه توسط دانشجویان از گذشته روشن و آشکار بوده است (تفرشی و دروگر کلخوران، ۱۳۸۸)، به طوری که میزان استفاده از منبع های مختلف کتابخانه ای در مراکز دانشگاهی بسیار پایین بوده و بر مبنای آمار موجود، بیش از نیمی از دانشجویان (در حدود ۶۰ درصد) قادر به استفاده از منبع های مرجع در کتابخانه ها نیستند و تنها ۱۶ درصد از دانشجویان عضو کتابخانه ها از منبع های موجود در آن استفاده می کنند (خبرگزاری کتابداری و اطلاع رسانی، ۱۳۹۳). این در حالی است که نتایج بررسی های مختلف گویای آن است که استفاده از کتابخانه و منبع های آن

توسط دانشجویان به عامل های مختلفی از جمله کیفیت منبع های کتابخانه ای، ارایه خدمات پشتیبانی، وجود زیرساخت ها و تسهیلات مناسب و غیره بستگی دارد که توجه به آنها می تواند به شکل قابل ملاحظه ای میزان استفاده از منبع های کتابخانه ای را افزایش دهد (خوئینی و حضرتی، ۱۳۸۸؛ آبراهام و همکاران، ۲۰۱۳). بر این پایه، ضروری است برای بهره گیری مؤثرتر دانشجویان از منبع های کتابخانه ای، به بررسی علمی و دقیق وضعیت موجود به ویژه شناسایی عامل ها و متغیرهای مختلف مؤثر بر بهبود سطح استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای پرداخته شود تا با تکیه بر نتایج و یافته های چنین تحقیقاتی، بتوان برنامه ریزی هدفمندتر و اثربخش تری را در راستای بهبود سطح استفاده دانشجویان از کتابخانه های دانشگاهی فراهم کرد؛ چرا که در غیر این صورت، رشد و بهبود در کتابخانه رو به زوال نهاده و در نهایت باعث کاهش کیفیت آموزش و پرورش در دانشگاه خواهد شد (تفرشی و دروگر کلخوران، ۱۳۸۸). با توجه به آن چه اشاره شده، پرسش اصلی این تحقیق این است که میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای در دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان در چه سطحی بوده و مهم ترین عامل های مؤثر بر آن کدام اند؟

با توجه به اهمیت موضوع، در سال های اخیر بررسی های پرشماری در داخل و خارج از کشور در زمینه بررسی عامل های مؤثر بر استفاده از منبع های کتابخانه ای انجام گرفته است که در این بخش به برخی از مهم ترین آنها اشاره می شود. بیگدلی و همکاران (۱۳۹۳)، با مقایسه ی میزان استفاده ی اعضای هیات علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده علوم دانشگاه شیراز از مجله های الکترونیکی و مجله های چاپی مشترک به این نتیجه رسیدند که استادان و دانشجویان از مجله های الکترونیکی در حد زیاد و از مجله های چاپی در حد متوسط استفاده می کنند. بر پایه نتایج تحقیق، مهم ترین عامل های بازدارنده استفاده از منبع های الکترونیکی، ناآگاهی از وجود مجله الکترونیکی، ناآگاهی از منبع های موجود در مجله های الکترونیکی و نبود مجله الکترونیکی در رشته مربوطه بوده است. درویشی نیافندری و حضرتی (۱۳۹۲)، در بررسی میزان آشنایی و استفاده استادان و دانشجویان

زمان مورد استفاده از کتابخانه و روزآمد بودن منبع های تخصصی داخلی تبیین کردند. جمشیدی پور و بیگدلی (۱۳۸۲)، در بررسی میزان استفاده دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه های شهید چمران و علوم پزشکی اهواز از مجله های خارجی رشته تخصصی آنان نشان دادند که نبود منبع های چاپی کافی در کتابخانه های دانشکده ها، نبود امکانات رایانه ای مناسب، نبود چکیده نامه ها و نمایه نامه های منبع ها، کمبود وقت، آگاهی نداشتن از چگونگی دستیابی به منبع ها، نبود دستیابی به مواد کتابخانه به دلیل مقررات کتابخانه و ناتوانی در استفاده از امکانات موجود، به ترتیب مهم ترین دشواری های دانشجویان در استفاده مناسب از مجله های خارجی بودند.

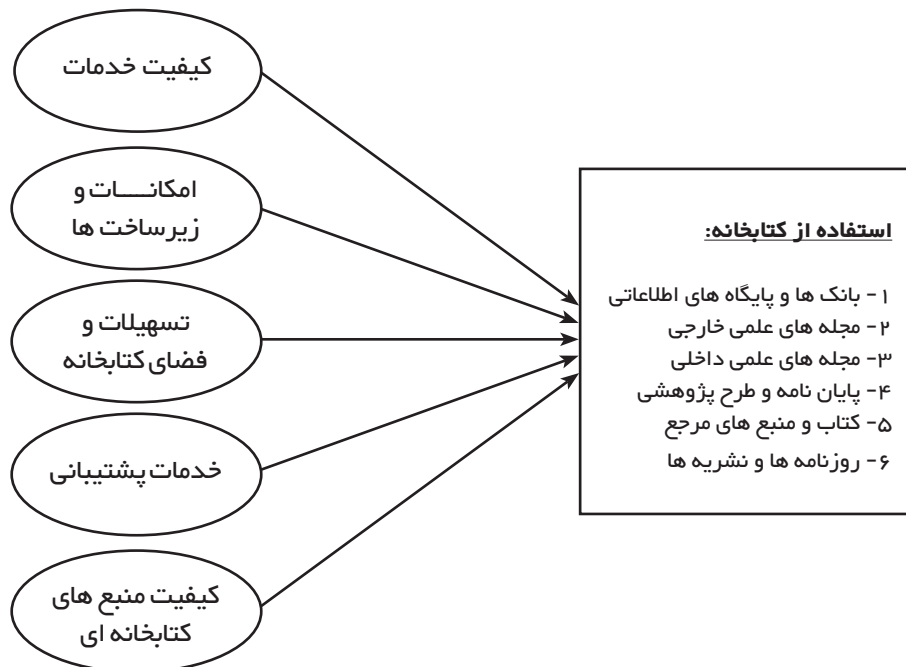
آبراهام و همکاران (۲۰۱۳)، در پژوهش خود به بررسی عامل های محیطی- فیزیکی و انسانی مؤثر بر میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای و خدمات اطلاعاتی در کتابخانه های دانشگاهی در نیجریه پرداخته اند. بر پایه نتایج تحقیق مشخص شد که عامل های انسانی شامل وجود راهنما در کتابخانه، چگونگی چینش قفسه ها و وجود راهنما برای استفاده از آنها، برخورد مناسب کارکنان کتابخانه، نگرش مناسب دانشجویان، وجود امنیت برای نگهداری وسایل دانشجویان، وجود قوانین مناسب برای استفاده کنندگان و وجود جدول زمانی مناسب برای استفاده از کتابخانه و عامل های محیطی- فیزیکی شامل در نظر گرفتن زمان مناسب برای امانت کتاب ها، سازماندهی و طبقه بندی مناسب منبع های کتابخانه ای، کافی بودن امکانات و تسهیلات در کتابخانه و مناسب بودن فضای کتابخانه، از مهم ترین عامل های مؤثر بر میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای و خدمات اطلاعاتی در کتابخانه های دانشگاهی بودند. آلیسون و همکاران (۲۰۱۲)، در بررسی خود به این نتیجه رسیدند که عامل های انسانی (نبود آشنایی در مورد منبع ها و چگونگی استفاده از آنها، چگونگی برخورد کارکنان کتابخانه و راهنمایی و برخورد دوستانه و همراه با احترام آنان، توانایی علمی و تخصصی کارکنان کتابخانه در پاسخگویی به پرسش های دانشجویان و سرعت و دقت در ارائه خدمات اطلاع رسانی) و زیرساختی (سرعت بالای اینترنت، شمار رایانه ها، برنامه زمانی کتابخانه و ساعت های دسترسی به منبع

کارشناسی ارشد از منبع های اطلاعاتی کتابخانه مجازی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزکوه نشان دادند که بین میزان آشنایی استادان و دانشجویان کارشناسی ارشد با شرایط و امکانات، برگزاری کلاس ها و یا دوره های آموزشی، شیوه استفاده از کتابخانه مجازی، میزان اطلاع رسانی و میزان راهنمایی و جهت دهی با میزان استفاده آنها از کتابخانه مجازی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. این در حالی است که بین وجود امکانات مناسب و کافی با میزان استفاده از کتابخانه مجازی در بین دو گروه استادان و دانشجویان کارشناسی ارشد تفاوت معنی داری وجود نداشت. در بررسی دیگری، تفرشی و دروگر کلخوران (۱۳۸۸)، در بررسی میزان آشنایی و استفاده دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج از کتابخانه های آن واحد مشخص کردند که سبک آموزش استادان، کفایت و روزآمد بودن منبع ها، برگزاری دوره های آموزشی، آشنایی دانشجویان با چگونگی استفاده بهینه از منبع ها و برنامه ریزی آموزشی مناسب از طرف کتابخانه، مهم ترین عامل های مؤثر بر میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای به شمار می روند. باب الحوائجی و پورداداش سنگده (۱۳۸۸)، در بررسی چگونگی استفاده دانشجویان تحصیلات تکمیلی پردیس دانشکده های فنی دانشگاه تهران از پایگاه اطلاع رسانی تخصصی موجود در وب سایت دانشگاه تهران دریافتند که کند بودن سرعت اینترنت برای کاوش اطلاعات، نداشتن اطلاعات کامل از محتویات آن، پاسخگو نبودن به نیازهای اطلاعاتی مورد نیاز، نبود اطلاع رسانی پیشین از موجودیت پایگاه اطلاعات علمی و شلوغ بودن سایت دانشکده، از مهم ترین دلایل نبود استفاده دانشجویان مورد بررسی از پایگاه اطلاع رسانی تخصصی بودند. حجازی و رضایی (۱۳۸۵)، در بررسی خود عامل های مؤثر بر استفاده دانشجویان کشاورزی از منبع های کتابخانه ای را مورد بررسی قرار داده اند. نتایج تحقیق گویای آن بودند که ۱۷/۵ درصد از واریانس استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه مرکزی را متغیرهای ارایه خدمات، فراهم بودن پایان نامه و گزارش های علمی، روزآمد بودن مجله های داخلی و خارجی و سرعت و آسانگری در دستیابی به منبع ها و ۱۶/۳ درصد از واریانس استفاده از منبع های کتابخانه تخصصی را

و همکاران (۲۰۰۶)، در بررسی خود دریافتند که نگرش مساعد پاسخگویان در زمینه سودمند بودن منبع ها، دسترسی آسان به منبع های کتابخانه ای و سطح بهره وری آموزشی و پژوهشی پاسخگویان به طور مثبت و معنی داری بر روی میزان استفاده اعضای هیات علمی از منبع های کتابخانه ای مؤثر می باشند.

با توجه به آن چه در بخش های پیشین و مساله اصلی پژوهش مطرح شد، این تحقیق با هدف اصلی بررسی عامل های مؤثر بر استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای دانشکده کشاورزی انجام گرفت. در قالب هدف اشاره شده و بر پایه مرور ادبیات نظری و بررسی های تجربی مرتبط، در این بخش مدل نظری پژوهش ترسیم شده است (نگاره ۱).

ها، وجود امکانات و تجهیزات فیزیکی و استفاده از ابزار و فناوری های جدید در کتابخانه، مهم ترین عامل های مؤثر بر استفاده دانشجویان از منبع های اطلاعاتی الکترونیکی در کتابخانه های دانشگاه های اوگاندا بودند. تایوو و الوول (۲۰۱۱)، در بررسی خود عامل های مؤثر بر میزان استفاده دانشجویان کشاورزی از کتابخانه را بررسی کرده اند. نتایج تحقیق گویای آن بودند که کیفیت خدمات کتابخانه و ارایه خدمات پشتیبانی، به روز و کافی بودن منبع های کتابخانه ای، در دسترس بودن منبع ها از نظر زمانی برای دانشجویان، مناسب بودن فضای کتابخانه و وجود تسهیلات مناسب در کتابخانه، از مهم ترین عامل های مؤثر بر استفاده دانشجویان از کتابخانه بودند. کروبیلی

نگاره ۱- مدل نظری پژوهش: عامل های مؤثر بر میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای

دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان تشکیل می دادند (N=۴۳۲) که با توجه به جدول بارتلت و همکاران (۲۰۰۱)، با در نظر گرفتن سطح خطای ۰/۰۱ و مقدار $t=2/58$ ، تعداد ۱۶۸ نفر از آنان با روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها در این تحقیق پرسشنامه بود که از سه بخش شناسه های فردی و آموزشی دانشجویان (شش متغیر)، میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای (هفت متغیر) و عامل های مؤثر بر میزان

روش شناسی

این تحقیق از نظر ماهیت از نوع تحقیقات کمی، با توجه به هدف از نوع تحقیقات کاربردی و به لحاظ روش گردآوری داده ها، جز تحقیقات میدانی می باشد که از روش تحلیل واریانس- کوواریانس برای تهیه مدل معادله ساختاری (SEM) بهره برده است. جامعه آماری این تحقیق را ۴۳۲ تن از دانشجویان کارشناسی ارشد عضو در کتابخانه

استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای (۲۶ متغیر) در قالب پنج عامل کیفیت خدمات، تسهیلات و فضای کتابخانه، کیفیت منبع های کتابخانه ای، خدمات پشتیبانی و زیرساخت ها و امکانات تشکیل شده بود (جدول ۱).
 برای اندازه گیری میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای و عامل های مؤثر بر آن در قالب پنج بخش اشاره شده در پرسشنامه، از طیف لیکرت پنج سطحی (از خیلی کم= ۱ تا خیلی زیاد= ۵) استفاده شد.

جدول ۱- متغیرهای تحقیق و نماد هر یک

بخش/نماد	متغیر/نماد
استفاده از منبع های کتابخانه ای (USE)	کتاب ها و منبع های مرجع (Use1)، مجله های علمی و تخصصی داخلی (Use2)، مجله های علمی و تخصصی خارجی (Use3)، پایان نامه ها و طرح های علمی- پژوهشی (Use4)، منبع های دیداری- شنیداری (Use5)، بانک ها و پایگاه های اطلاعاتی پیوسته (Use6) و روزنامه ها و نشریه ها (Use7)
کیفیت خدمات (SER)	چگونگی برخورد کارکنان کتابخانه به ویژه از نظر توانایی علمی آنان برای پاسخ به پرسش های دانشجویان و راهنمایی و برخورد دوستانه و همراه با احترام آنان (Ser1)، سرعت و دقت در ارائه خدمات اطلاع رسانی در زمینه های مختلف (Ser2)، سرعت و کیفیت خدمات رایانه ای مانند ذخیره کتاب، دسترسی به منبع ها و غیره (Ser3)، برنامه زمانی کار کتابخانه (از نظر میزان ساعات دسترسی به کتابخانه در طول روز و شمار روزهای کاری کتابخانه در طول هفته) (Ser4)، شرایط بهره گیری از خدمات کتابخانه ای اعم از شمار کتاب امانتی، مدت زمان امانت، تمدید کتاب ها و منبع های امانتی و غیره (Ser5) و کیفیت خدمات تحویل مدارک و منبع های سفارش داده شده (Ser6)
تسهیلات و فضای کتابخانه (FAC)	آرامش و سکوت در فضای کتابخانه (نبودن سرو صدا) (Fac1)، میزان روشنایی فضای کتابخانه به ویژه سالن مطالعه (Fac2)، مناسب بودن وضعیت تهویه و دمای فضای کتابخانه (Fac3)، نظافت و بهداشت فضای کتابخانه (Fac4)، چگونگی چینش قفسه ها و آسانی رفت و آمد در بین آنها برای جستجوی کتاب (Fac5) و دسته بندی کتاب ها، نشریه ها و دیگر منبع های کتابخانه ای (Fac6)
کیفیت منبع های کتابخانه ای (SOU)	دسترسی آسان و سریع به پایان نامه ها و طرح های پژوهشی (به صورت چاپ شده) (Sou1)، کامل و غنی بودن منبع های کتابخانه ای مانند کتاب ها، مجله ها و فصلنامه ها، مواد الکترونیکی و غیره به ویژه در زمینه رشته تحصیلی تخصصی (Sou2)، به روز بودن منبع های کتابخانه ای به ویژه کتاب ها و مجله ها (Sou3)، دسترسی سریع و مستمر به بانک ها و پایگاه های اطلاعاتی آن-لاین داخلی و خارجی (Sou4) و دسترسی آزاد به کتاب ها و مجله ها در قفسه ها (Sou5)
خدمات پشتیبانی (LOG)	خدمات نسخه برداری در کتابخانه (شمار، سرعت و کیفیت) (Log1)، برگزاری دوره های آموزشی مستمر برای بهبود سطح آشنایی و مهارت دانشجویان در استفاده مناسب از منبع های کتابخانه ای (Log2)، اجرای دقیق و مناسب قوانین و مقررات از سوی کارکنان کتابخانه به ویژه از نظر رعایت مدت زمان امانت کتاب ها (Log3)، دسترسی آن لاین به کتابخانه های دیگر دانشگاه ها اعم از داخلی و خارجی (ارتباطات بین کتابخانه ای) (Log4) و برگزاری نمایشگاه تازه های کتابخانه (Log5)
زیرساخت ها و امکانات (STR)	کافی بودن فضای مطالعاتی در کتابخانه به نسبت شمار مراجعان (Str1)، وجود امکانات و تجهیزات فیزیکی کافی مانند صندلی، میز، رایانه و غیره (Str2)، وجود امکانات رفاهی کافی مانند محل استراحت، بوفه و رستوران و غیره (Str3) و استفاده از ابزار و فناوری های جدید در کتابخانه برای ارائه خدمات مختلف (Str4)

برای تعیین روایی ابزار تحقیق از روایی محتوایی و روایی سازه (شامل روایی همگرا، تشخیصی و منطقی) استفاده شد. روایی محتوایی پرسشنامه با نظر سنجی از کارشناسان و متخصصان در زمینه موضوع مورد پژوهش مورد تایید قرار گرفت. در زمینه روایی سازه، روایی همگرا که نشان دهنده انسجام و همگنی درونی گویه های مربوط به هر متغیر مکنون (به صورت جداگانه) می باشد، بر پایه سه معیار مختلف شامل بارهای عاملی استاندارد مساوی و بزرگتر از ۰/۵،

شاخص نرم برازندگی (NFI)، شاخص نرم نشده برازندگی (NNFI)، شاخص برازندگی فزاینده (IFI)، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، شاخص میزان انطباق (GFI) و شاخص ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) بودند. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزارهای SPSS Win20 و AMOS 20 انجام گرفت.

یافته ها

بر مبنای یافته های به دست آمده، میانگین سن دانشجویان مورد بررسی در حدود ۲۵/۵ سال با انحراف معیار ۲/۲۶ سال بود. کمینه و بیشینه سن پاسخگویان به ترتیب ۲۳ و ۳۲ سال بود. میانگین پیشینه ی عضویت دانشجویان مورد بررسی در کتابخانه کشاورزی دانشگاه زنجان در حدود ۱/۵ سال بود. میانگین نهایی نمره های دانشجویان مورد بررسی، در حدود ۱۷/۴۶ (از ۲۰) با انحراف معیار ۰/۴۶ بود. از نظر شرکت در کارگاه ها و دوره های آموزشی در زمینه آشنایی و روش استفاده از منبع های کتابخانه ای، یافته های تحقیق نشان دادند که بیشتر دانشجویان مورد بررسی (۷۸ درصد)، در این دوره ها شرکت داشته اند، در حالی که در حدود ۲۲ درصد از آنان در این دوره ها شرکت نکرده اند. نتایج نشان دادند که میانگین بارهای مراجعه دانشجویان مورد بررسی به کتابخانه (در طول یک ماه)، در حدود ۲ بار با انحراف معیار ۲ بود. اولویت بندی منبع های کتابخانه ای بر حسب میزان استفاده دانشجویان از آنها گویای آن بود که سه منبع بانک ها و پایگاه های اطلاعاتی پیوسته، پایان نامه های دانشجویی و طرح های علمی- پژوهشی و مجله های علمی و تخصصی داخلی، بالاترین اولویت را به خود اختصاص داده اند. این در حالی است که دو منبع روزنامه ها و نشریه ها و منبع های دیداری و شنیداری دارای کمترین میزان اولویت بودند (جدول ۲).

میانگین واریانس استخراج شده (AVE) مساوی و بزرگتر از ۰/۵ و پایایی ترکیبی (CR) مساوی و بزرگتر از ۰/۷ ارزیابی می شود. به همین منوال، روایی تشخیصی نیز بیانگر آن است که آیا گویه های هر متغیر مکنون دارای توان جداسازی مناسبی به لحاظ اندازه گیری یک متغیر مکنون نسبت به گویه های مربوط به متغیرهای مکنون دیگر در مدل هستند یا خیر. به عبارت دیگر، گویه های هر متغیر مکنون تنها همان متغیر مکنون خاص را اندازه گیری کند و با گویه های مربوط به متغیرهای مکنون دیگر همپوشانی نداشته باشد. برای بررسی روایی تشخیصی، از میانگین واریانس استخراج شده و همبستگی متغیرهای مکنون با یکدیگر استفاده می شود، به گونه ای که بایستی مربع همبستگی بین دو متغیر مکنون از میانگین واریانس استخراج شده هر دو متغیر مکنون کوچکتر باشد تا سازه روایی تشخیصی مناسبی داشته باشد (هیر و همکاران، ۲۰۱۰). در زمینه روایی منطقی، این شکل از روایی سازه مشخص می سازد تا چه اندازه یک متغیر مکنون خاص به عنوان جزئی از یک سامانه متشکل از متغیرهای مکنون مرتبط به هم رفتار می کند. به عبارت دیگر، روایی منطقی بر این موضوع استوار است که آیا سازه های مختلف در یک مدل اندازه گیری به لحاظ نظری (تئوریک)، درست انتخاب شده و دارای ارتباط مفهومی / محتوایی منطقی با یکدیگر می باشند یا خیر. برای بررسی روایی منطقی، از ضریب های همبستگی بین متغیرهای مکنون در مدل اندازه گیری استفاده می شود، به گونه ای که این ضریب ها باید معنی دار باشند (پسوان، ۲۰۰۹). افزون بر بررسی روایی ابزار تحقیق در قالب موارد اشاره شده، به منظور بررسی پایایی ابزار تحقیق نیز از پایایی ترکیبی استفاده شد که مقدار آن برای هر یک از متغیرهای مکنون باید بزرگتر از ۰/۷ باشد. برای آزمون درست بودن مدل و برازش آن با داده های میدانی از شاخص های برازندگی استفاده شد که در این تحقیق این شاخص ها شامل کای اسکوئر (χ^2)، میانگین مجذور پس ماندها (RMR)،

جدول ۲- اولویت بندی منبع های کتابخانه ای بر حسب میزان استفاده دانشجویان از آنها

اولویت	CV	انحراف معیار	میانگین	منبع
۱	۰/۲۳۱	۱/۰۲	۴/۴۱	بانک ها و پایگاه های اطلاعاتی پیوسته
۲	۰/۳۷۶	۱/۱۸	۳/۱۴	پایان نامه های دانشجویی و طرح های علمی- پژوهشی
۳	۰/۴۰۶	۱/۲۹	۳/۱۸	مجله های علمی و تخصصی داخلی
۴	۰/۴۱۴	۱/۳۵	۳/۲۶	مجله های علمی و تخصصی خارجی

ادامه جدول ۲

۵	۰/۴۱۶	۱/۲۹	۳/۱۰	کتاب ها و منبع های مرجع
۶	۰/۴۴۳	۱/۰۹	۲/۴۶	روزنامه ها و نشریه ها
۷	۱/۱۵۷	۱/۱۸	۱/۰۲	منبع های دیداری- شنیداری (شامل نوارهای صوتی و تصویری)

به منظور برآورد مدل اندازه گیری کلی تحقیق، داده های گردآوری شده با استفاده از نرم افزار AMOS₂₀ از طریق تحلیل عاملی تاییدی (مرتب اول) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. بر پایه اطلاعات به دست آمده، به جز چهار متغیر شامل Sou₁ و Sou₃ مربوط به متغیر مکنون کیفیت منبع های کتابخانه ای، Fac₅ مربوط به متغیر مکنون تسهیلات و فضای کتابخانه و Log₃ مربوط به متغیر مکنون خدمات پشتیبانی که به دلیل داشتن بار عاملی کمتر از ۰/۵ از مدل اندازه گیری کنار گذاشته شدند، دیگر متغیرها دارای بار عاملی بزرگتر از ۰/۵ بودند (جدول ۳).

جدول ۳- خلاصه نتایج به دست آمده از مدل اندازه گیری (تحلیل عاملی تاییدی مرتبه اول)

متغیر مکنون / نماد	نشانهگر	مقادیر غیر استاندارد	خطای استاندارد	ضریب استاندارد (بار عاملی)	نسبت بحرانی (C.R.)
استفاده از منبع های کتابخانه ای (USE)	Use ₁	۱	--	۰/۸۲	--
	Use ₂	۱/۰۱۲	۰/۱۱۳	۰/۷۸	۸/۲۵۸
	Use ₃	۱/۰۰۸	۰/۱۰۵	۰/۷۵	۸/۲۰۱
	Use ₄	۱/۰۰۱	۰/۰۹۱	۰/۶۲	۷/۱۲۸
	Use ₅	۱/۱۲۵	۰/۱۲۵	۰/۸۴	۸/۷۵۲
	Use ₆	۰/۱۱۸	۰/۱۱۵	۰/۷۷	۸/۲۰۷
کیفیت خدمات (SER)	Ser ₁	۱	--	۰/۷۵	--
	Ser ₂	۱/۰۰۶	۰/۱۲۶	۰/۷۷	۸/۰۱۶
	Ser ₃	۱/۲۰۴	۰/۱۳۶	۰/۸۴	۸/۸۲۷
	Ser ₄	۱/۰۲۴	۰/۱۲۳	۰/۸۰	۸/۳۴۱
	Ser ₅	۱/۰۹۵	۰/۱۳۰	۰/۸۰	۸/۳۹۵
	Ser ₆	۰/۸۵۵	۰/۱۱۶	۰/۷۱	۸/۳۷۴
تسهیلات و فضای کتابخانه (FAC)	Fac ₁	۱	--	۰/۶۷	--
	Fac ₂	۱/۱۴۶	۰/۱۵۱	۰/۸۲	۸/۵۶۱
	Fac ₃	۱/۲۵۴	۰/۱۶۵	۰/۸۳	۸/۵۸۸
	Fac ₄	۱/۱۳۲	۰/۱۵۶	۰/۷۸	۸/۲۳۵
	Fac ₆	۱/۱۵۳	۰/۱۵۳	۰/۸۲	۸/۵۳۴
	کیفیت منبع های کتابخانه ای (SOU)	Sou ₂	۱	--	۰/۸۳
Sou ₃		۰/۸۴۹	۰/۱۲۶	۰/۶۶	۸/۷۵۶
Sou ₄		۰/۸۳۱	۰/۱۰۵	۰/۷۶	۸/۸۹۷
خدمات پشتیبانی (LOG)		Log ₁	۱	--	۰/۷۶
	Log ₂	۰/۸۹۰	۰/۱۳۵	۰/۷۰	۸/۶۱۰
	Log ₄	۰/۷۴۹	۰/۱۲۹	۰/۶۱	۸/۷۸۸
	Log ₅	۰/۷۴۷	۰/۱۲۶	۰/۶۲	۸/۹۲۶
	زیرساخت ها و امکانات (STR)	Str ₁	۱	--	۰/۷۰
Str ₂		۱/۲۴۵	۰/۱۴۳	۰/۹۰	۸/۷۳۵

ادامه جدول ۳

۸/۷۴۰	۰/۷۹	۰/۱۳۹	۱/۰۷۸	Str ₃
۸/۶۱۹	۰/۸۸	۰/۱۳۷	۱/۱۷۷	Str ₄

ضریب همبستگی متغیرهای مکنون مورد بررسی به صورت دو به دو کمتر از میانگین واریانس استخراج شده برای تک تک متغیرهای مکنون بود و در نتیجه، ابزار تحقیق دارای روایی تشخیصی مناسبی بود. به همین منوال، در زمینه روایی منطقی نیز با توجه به داده های مندرج در جدول ۴، ضریب های همبستگی بین هر شش متغیر مکنون معنی دار شده و در نتیجه ابزار تحقیق دارای روایی منطقی بود. در مورد پایایی متغیرهای مکنون مورد بررسی نیز از آنجایی که مقدار پایایی ترکیبی به دست آمده برای متغیرهای مکنون مختلف بالاتر از ۰/۷ بودند، بنابراین، ابزار تحقیق دارای پایایی مناسبی بود (جدول ۴).

نتایج مربوط به میانگین واریانس استخراج شده نشان دادند که مقدار این شاخص برای هر شش متغیر مکنون مورد بررسی شامل USE، SER، FAC، SOU، LOG و STR بیشتر از ۰/۵ بود (جدول ۴). افزون بر این دو شاخص، نتایج تحقیق گویای آن بودند که پایایی ترکیبی محاسبه شده برای هر شش متغیر مکنون مورد بررسی در قالب مدل اندازه گیری، بزرگتر از ۰/۷ بودند (جدول ۴). در مجموع، با توجه به نتایج به دست آمده بر پایه معیارهای سه گانه اشاره شده، می توان بیان داشت که ابزار تحقیق دارای روایی همگرایی مناسبی بود. در زمینه ی روایی تشخیصی، مشخص شد که مربع

جدول ۴- خلاصه شاخص های روایی و پایایی ابزار تحقیق (ماتریس همبستگی متغیرهای مکنون)

ضریب های همبستگی						پایایی ترکیبی	متغیر مکنون / نماد
STR	LOG	SOU	FAC	SER	USE		
--	--	--	--	۰/۵۳۶*	۰/۴۲۸**	۰/۸۸۹	استفاده از منبع های کتابخانه ای (USE)
--	--	--	--	۰/۶۰۳*	۰/۳۸۹**	۰/۹۰۳	کیفیت خدمات (SER)
--	--	--	۰/۶۲۲*	۰/۶۹۱**	۰/۵۰۲**	۰/۸۹۱	تسهیلات و فضای کتابخانه (FAC)
--	--	۰/۵۶۶*	۰/۵۶۳**	۰/۵۶۸**	۰/۵۸۷**	۰/۷۹۵	کیفیت منبع های کتابخانه ای (SOU)
--	۰/۵۰۱*	۰/۵۸۱**	۰/۴۹۸**	۰/۷۰۲**	۰/۴۹۸**	۰/۷۶۸	خدمات پشتیبانی (LOG)
۰/۶۷۴*	۰/۵۴۹**	۰/۴۶۲**	۰/۴۹۷**	۰/۵۸۳**	۰/۴۹۸**	۰/۸۹۱	زیرساخت ها و امکانات (STR)

** : معنی داری در سطح P=۰/۰۰ * : میانگین واریانس استخراج شده

برازش، در صورتی که ۳ الی ۴ شاخص از مجموع شاخص های اشاره شده در حد مناسب باشند، مدل مورد نظر دارای برازش مناسبی خواهد بود (هیر و همکاران، ۲۰۱۰).

بر پایه نتایج به دست آمده در زمینه ی آزمون برازش مدل و شاخص های مختلف برازندگی در جدول ۵، برازش مدل در سطح مطلوبی بوده و روابط منطقی بین متغیرهای مورد بررسی برقرار بود. در بین شاخص های مختلف

جدول ۵- همخوانی مدل اندازه گیری با شاخص های برازندگی

RMSEA	SRMR	GFI	CFI	RMR	IFI	X ² /df	شاخص
≤ ۰/۰۸	≤ ۰/۰۸	۰/۹۰ ≤	۰/۹۰ ≤	≤ ۰/۰۸	۰/۹۰ ≤	≤ ۳	معیار پیشنهاد شده
۰/۰۷۱	۰/۰۶۴	۰/۸۰۴	۰/۹۲۵	۰/۰۷۸	۰/۹۲۷	۱/۴۶۸	مقدار گزارش شده

بودند. در زمینه ی برآزش نیکویی مدل ساختاری، یافته های تحقیق نشان دادند که مدل برآورد شده دارای برآزش مطلوبی است (جدول ۶). در این زمینه، اشاره به این نکته ضروری است که با توجه به اصلاح های انجام گرفته در مدل های اندازه گیری و حذف متغیرهای نامناسب، مدل ساختاری برآورده شده در همان مرحله اول (اولین مدل اشباع شده)، دارای برآزش مناسبی بوده و نیاز به اصلاح نداشت.

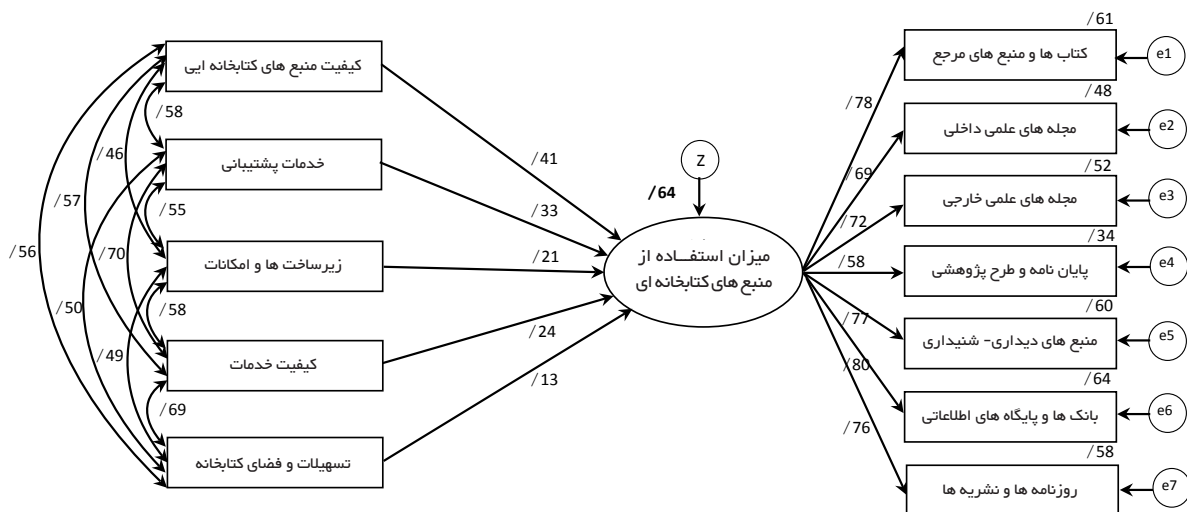
نتایج به دست آمده از اجرای مدل ساختاری تحقیق در جداول ۶ و ۷ و نگاره ی ۲ آورده شده اند. البته، پیش از اجرای مدل ساختاری، به بررسی عادی (نرمال) بودن چند متغیره داده ها پرداخته شد که برای این منظور، از دو شاخص چولگی و کشیدگی استفاده شد. با توجه به نتایج به دست آمده، دامنه ی مقدارهای شاخص چولگی بین ۱/۱۱۵- الی ۰/۰۹۸+ و شاخص کشیدگی بین ۱/۰۸۴- الی ۱/۰۵۰+ بود که بر این پایه، توزیع داده ها عادی (نرمال)

جدول ۶- نتایج میزان همخوانی مدل ساختاری با شاخص های برازندگی

شاخص	χ^2/df	IFI	RMR	CFI	GFI	SRMR	RMSEA
معیار پیشنهاد شده	≤ 3	$0/90 \leq$	$\leq 0/08$	$0/90 \leq$	$0/90 \leq$	$\leq 0/08$	$\leq 0/08$
مقدار گزارش شده	۲/۱۲۴	۰/۹۲۴	۰/۰۷۸	۰/۹۲۶	۰/۹۰۶	۰/۰۶۵	۰/۰۶۹

از واریانس میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای در دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان (به عنوان متغیر وابسته تحقیق)، را تبیین می کنند.

همان طور که از نگاره ی ۲ پیداست پنج متغیر مورد بررسی در قالب مدل شامل کیفیت خدمات، تسهیلات و فضای کتابخانه، کیفیت منبع های کتابخانه ای، خدمات پشتیبانی و زیرساخت ها و امکانات در حدود ۶۴ درصد

نگاره ۲- مدل ساختاری اشباع شده با ضریب های رگرسیونی استاندارد شده

و تعیین میزان واریانس تبیین شده توسط متغیرهای مستقل تحقیق، یکی دیگر از هدف های اصلی تدوین مدل ساختاری، تعیین شدت، جهت و معنی دار بودن ضریب های مسیر فرض شده در مدل مفهومی پژوهش می باشد،

بر مبنای نتایج مندرج در جدول ۶ و نگاره ی ۲ که نشان دهنده مدل ساختاری تحقیق هستند، می توان نتیجه گرفت ساختار مدل مناسب می باشد. با توجه به اینکه، افزون بر بررسی و آزمون برآزش مدل تحقیق

از این رو، خلاصه ی نتایج به دست آمده در این زمینه در جدول ۷، ارائه شده است. به این ترتیب، هر یک از پنج متغیر کیفیت خدمات (SER)، تسهیلات و فضای کتابخانه (FAC)، کیفیت منبع های کتابخانه ای (SOU)، خدمات پشتیبانی (LOG) و زیرساخت ها و امکانات (STR) دارای اثر مثبت و معنی داری بر متغیر وابسته میزان استفاده

دانشجویان از منبع های کتابخانه ای بودند. هم چنین، بر پایه میزان ضریب استاندارد که نشان دهنده شدت اثر می باشد، سه متغیر کیفیت منبع های کتابخانه ای، خدمات پشتیبانی و کیفیت خدمات دارای بیشترین اثر بر میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان بودند.

جدول ۷- تأثیر متغیرهای تحقیق بر میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای دانشکده کشاورزی

متغیر	مقادیر غیراستاندارد	خطای استاندارد	ضریب رگرسیونی استاندارد	T	سطح معنی داری
کیفیت خدمات	۰/۹۸۱	۰/۰۸۱	۰/۲۴۲	۴/۰۷۹	۰/۰۰۱
تسهیلات و فضای کتابخانه	۰/۶۲۸	۰/۰۶۹	۰/۱۲۹	۲/۱۰۸	۰/۰۰۱
کیفیت منبع های کتابخانه ای	۱/۱۲۵	۰/۱۰۵	۰/۴۱۲	۷/۲۵۸	۰/۰۰۱
خدمات پشتیبانی	۱/۰۸۱	۰/۰۹۵	۰/۳۲۸	۵/۰۱۲	۰/۰۰۱
زیرساخت ها و امکانات	۰/۷۹۵	۰/۰۷۸	۰/۲۱۴	۳/۷۸۹	۰/۰۰۱

بحث و نتیجه گیری

نتایج تحقیق نشان دادند که بر پایه معیارهای سه گانه بارهای عاملی استاندارد مساوی و بزرگتر از ۰/۵، میانگین واریانس استخراج شده مساوی و بزرگتر از ۰/۵ و پایایی ترکیبی مساوی و بزرگتر از ۰/۷، ابزار تحقیق (پس از انجام اصلاح های لازم) دارای روایی همگرای مناسبی بود. در زمینه روایی تشخیصی نیز با توجه به کمتر بودن مربع ضریب های همبستگی بین متغیرهای مکنون مورد بررسی به صورت دو به دو از میانگین واریانس استخراج شده برای تک تک متغیرهای مکنون، ابزار تحقیق دارای روایی تشخیصی مناسبی بود. در مورد روایی منطقی و پایایی ترکیبی، نتایج تحقیق نشان دادند که ابزار تحقیق دارای روایی منطقی مناسبی بوده و مقادیرهای پایایی ترکیبی به دست آمده برای هر شش متغیر مکنون مورد بررسی شامل استفاده از منبع های کتابخانه ای، کیفیت خدمات، تسهیلات و فضای کتابخانه، کیفیت منبع های کتابخانه ای، خدمات پشتیبانی و زیرساخت ها و امکانات، بزرگتر از ۰/۷ بوده و در نتیجه ابزار تحقیق پایایی مناسبی نیز داشت. نتایج در رابطه با مدل ساختاری تحقیق گویای آن بودند که بر پایه شاخص های برازش، ساختار کلی مدل تحقیق مورد تایید بود؛ به عبارت دیگر، مدل تدوین شده بر مبنای ادبیات نظری و پیشینه تجربی (مدل نظری تحقیق) با واقعیت همخوانی داشته و

از طریق داده های میدانی گردآوری شده مورد حمایت قرار گرفت. هم چنین، بر پایه نتایج مشخص شد که پنج متغیر مکنون کیفیت خدمات، تسهیلات و فضای کتابخانه، کیفیت منبع های کتابخانه ای، خدمات پشتیبانی و زیرساخت ها و امکانات دارای اثر مثبت و معنی داری بر روی متغیر وابسته میزان استفاده از منبع های کتابخانه ای بودند. در بین پنج متغیر اشاره شده، بر پایه میزان ضریب رگرسیونی استاندارد شده، سه متغیر کیفیت منبع های کتابخانه ای، خدمات پشتیبانی و کیفیت خدمات دارای بیشترین اثرگذاری بر میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان بودند.

آنچه مسلم است یکی از مهم ترین عامل هایی که می تواند اثر قابل توجهی بر استفاده دانشجویان از منبع های مختلف کتابخانه ای اعم از کتاب ها، مجله ها، پایگاه های اطلاعاتی و غیره داشته باشد، خود منبع های کتابخانه ای به ویژه کیفیت آنها از نظر شناسه هایی همچون جدید و به روز بودن منبع ها، جامع بودن به لحاظ محتوایی، غنی بودن در زمینه رشته تحصیلی تخصصی و قابلیت دسترسی آسان و مستمر به منبع ها (اعم از چاپی یا الکترونیکی) می باشد؛ موضوعی که از طریق نتایج این تحقیق نیز مورد تاکید قرار گرفته، به گونه ای که عامل کیفیت منبع های کتابخانه ای در مقایسه با دیگر عامل ها دارای بیشترین اثر بر میزان

و همکاران (۲۰۱۲) و تایوو و آلوول (۲۰۱۱) همسویی داشت. همان طور که اشاره شد پس از دو عامل کیفیت منبع های کتابخانه ای و ارایه خدمات پشتیبانی، عامل بعدی که دارای بیشترین اثر بر روی میزان استفاده دانشجویان مورد بررسی از منبع های کتابخانه ای بود، عامل کیفیت خدمات کتابخانه بود. به نظر می رسد که بخش مهمی از این موضوع مربوط به عامل های انسانی یعنی کارکنان کتابخانه باشد که انتظار می رود در وهله نخست، افزون بر داشتن توانایی و قابلیت علمی کافی برای پاسخ دادن به پرسش های دانشجویان، به لحاظ رفتاری نیز برخورد دوستانه و محترمانه ای داشته و بتوانند دانشجویان را به طرز مناسبی راهنمایی کنند. سرعت و دقت در ارایه خدمات اطلاع رسانی نیز از دیگر مشخصه های کارکنان فعال در کتابخانه به شمار می آید که می تواند در جلب بیشتر دانشجویان به کتابخانه و استفاده بیشتر آنان از منبع ها مؤثر باشد. افزون بر موردهای اشاره شده مرتبط با کارکنان کتابخانه، همان طور که نتایج این تحقیق نشان دادند وجود شمار رایانه کافی و با کیفیت در کتابخانه برای سرعت دادن به ارایه خدمات رایانه ای به دانشجویان و کمک به آنان برای جستجو و شناسایی بهتر منبع های مورد نیازشان، بهبود کیفیت خدمات تحویل مدارک و منبع های سفارش داده شده، افزایش برنامه زمانی کار کتابخانه از نظر میزان ساعت دسترسی دانشجویان به کتابخانه در طول روز و شمار روزهای کاری کتابخانه در طول هفته و بهبود شرایط بهره گیری از خدمات کتابخانه ای اعم از افزایش شمار کتاب امانتی و مدت زمان امانت و تمدید کتاب ها به ویژه فراهم کردن شرایط مورد نیاز برای تمدید الکترونیکی بدون مراجعه حضوری دانشجویان به کتابخانه، از دیگر موردهایی هستند که می توانند در بهبود کیفیت خدمات کتابخانه و در نتیجه افزایش میزان استفاده دانشجویان از منبع ها به طور معنی داری مؤثر باشند. نتایج این بخش از تحقیق نیز با نتایج بررسی های آبراهام و همکاران (۲۰۱۳) و آلیسون و همکاران (۲۰۱۲) همخوانی داشت.

بر پایه نتایج به دست آمده، عامل چهارم از عامل های مؤثر بر میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای، عامل زیرساخت ها و امکانات بود که اهمیت آن در بررسی های جمشیدی پور و بیگدلی (۱۳۸۲)، آبراهام و همکاران (۲۰۱۳) و آلیسون و همکاران (۲۰۱۲) مورد تاکید قرار گرفته است. در

استفاده دانشجویان مورد بررسی از منبع های کتابخانه ای بوده است. این یافته با نتایج پژوهش های تفرشی و دروگر کلخوران (۱۳۸۸)، حجازی و رضایی (۱۳۸۵) و تایوو و آلوول (۲۰۱۱) همخوانی داشت. افزون بر عامل کیفیت منبع های کتابخانه ای، از دیگر عامل هایی که بر پایه نتایج این تحقیق اثر زیادی بر روی میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای داشت، ارایه خدمات پشتیبانی در کتابخانه بود. برای مثال، در این زمینه ارایه خدمات نسخه برداری در کتابخانه می تواند موجب آسانگری استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای شود. به همین ترتیب، اجرای دقیق و مناسب قوانین و مقررات از سوی کارکنان کتابخانه به ویژه از نظر رعایت بارها و مدت زمان امانت کتاب ها می تواند زمینه استفاده بیشتر دانشجویان از منبع های مختلف کتابخانه ای را فراهم کند. افزون بر دو مورد اشاره شده، یکی دیگر از خدمات پشتیبانی اصلی که می تواند نقش بسیار مهمی در بهبود سطح استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای داشته باشد، برگزاری دوره های آموزشی مستمر برای بهبود سطح آشنایی و مهارت دانشجویان در استفاده مناسب و اثربخش از منبع های کتابخانه ای می باشد؛ موضوعی که به شکل جدی در دانشگاه زنجان مورد توجه قرار گرفته است، به گونه ای که یکی از شرط های اصلی تصویب موضوع (پروپوزال) پایان نامه دانشجویان تحصیلات تکمیلی در این دانشگاه، شرکت در کارگاه آموزشی آشنایی با پایگاه های الکترونیکی و خدمات کتابخانه مرکزی می باشد که این موضوع از روی نتایج آمار توصیفی که بر پایه آن ۷۸ درصد از پاسخگویان در دوره های آموزشی مرتبط شرکت داشته اند، نیز به طور کامل مشخص است. بر پایه نتایج تحقیق، افزایش ارتباطات کتابخانه ای و بهبود دسترسی آن لاین دانشجویان به کتابخانه های دیگر دانشگاه ها اعم از داخلی و خارجی و برگزاری نمایشگاه تازه های کتابخانه به صورت منظم و مستمر از دیگر مواردی هستند که می توانند سبب آشنایی دانشجویان با منبع ها و مرجع های جدید به ویژه لاتین شده و موجبات ترغیب و علاقمندی آنها برای استفاده بیشتر از منبع های کتابخانه ای را فراهم کنند. نتایج این بخش از تحقیق نیز با یافته های پژوهش های چندی همچون درویشی نیافندری و حضرتی (۱۳۹۲)، تفرشی و دروگر کلخوران (۱۳۸۸)، آبراهام و همکاران (۲۰۱۳)، آلیسون

کتابخانه در سطح دانشکده کشاورزی قرار گیرند.
۲- با توجه به نتایج به دست آمده از تحقیق و اثر مثبت و معنی دار عامل خدمات پشتیبانی بر روی میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای، توجه به فراهم سازی هر چه بیشتر و بهتر خدمات پشتیبانی مانند خدمات نسخه برداری در کتابخانه، دسترسی آن لاین به کتابخانه های دیگر دانشگاه ها اعم از داخلی و خارجی، برگزاری نمایشگاه تازه های کتابخانه و حتی ارائه امکانات رفاهی کافی مانند محل استراحت، بوفه و رستوران و غیره، می تواند موجبات بهبود میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه دانشکده کشاورزی را فراهم سازند.

۳- با توجه به نتایج تحقیق و اثر مثبت و معنی دار عامل کیفیت خدمات کتابخانه ای بر روی میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای، ضرورت دارد در راستای بهبود میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه دانشکده کشاورزی مواردی همچون اصلاح چگونگی برخورد کارکنان کتابخانه و توجه آنان برای برخورد دوستانه و همراه با احترام با دانشجویان مراجعه کننده به کتابخانه، بهبود در سرعت و دقت ارائه خدمات اطلاع رسانی در زمینه های مختلف، افزایش سرعت و کیفیت خدمات رایانه ای مانند ذخیره کتاب و دسترسی به منبع ها، تعیین برنامه زمانی مشخص برای کار کتابخانه و افزایش میزان ساعت های دسترسی دانشجویان به کتابخانه در طول روز، آسانگری شرایط بهره گیری دانشجویان از خدمات کتابخانه ای اعم از شمار کتاب امانتی، مدت زمان امانت، تمدید کتاب ها و منبع های امانتی، مورد توجه بیشتری قرار گیرند.

پی نوشت ها

- 1 - Content Validity
- 2 - Construct Validity
- 3 - Convergent Validity
- 4 - Factor Loadings
- 5 - Average Variance Extracted
- 6 - Composite Reliability
- 7 - Divergent Validity
- 8 - Nomo-logical Validity

این زمینه، وجود امکانات و تجهیزات فیزیکی کافی مانند صندلی، میز، رایانه و غیره و امکانات رفاهی مناسب به ویژه محل استراحت، بوفه و رستوران، به شکل قابل توجهی می تواند زمینه مراجعه بیشتر دانشجویان به کتابخانه و افزایش میزان استفاده آنان از منبع های کتابخانه ای را فراهم کنند. البته، در نظر گرفتن فضای مطالعاتی کافی در کتابخانه به نسبت شمار مراجعان نیز می تواند ضمن جلوگیری از ایجاد شلوغی و ازدحام، محیط مناسب و آرامی را برای مطالعه دانشجویان فراهم کند. در نهایت، عامل آخر که کمترین اثر را بر میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای داشت، مربوط به تسهیلات و فضای کتابخانه بود. در این زمینه، ایجاد شرایط محیطی مناسب در کتابخانه مانند مناسب بودن روشنایی و وضعیت تهویه و دمای فضای کتابخانه به ویژه سالن مطالعه، نظافت و بهداشت محیط کتابخانه و برقراری آرامش و سکوت، موجب افزایش میزان رضایت دانشجویان از کتابخانه و در نتیجه میزان استفاده آنان از منبع های کتابخانه ای خواهد شد. افزون بر این، توجه به چینش درست قفسه ها به منظور سادگی رفت و آمد دانشجویان در بین آنها در هنگام جستجوی کتاب و نیز دسته بندی کتاب ها، نشریه ها و دیگر منبع های کتابخانه ای در قفسه ها و نصب برچسب ها و نشانه های راهنما برای جستجوی آسان تر و سریع تر منبع ها، از دیگر نکاتی هستند که می توانند سبب افزایش استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای شوند.

با در نظر گرفتن نتایج به دست آمده از پژوهش، پیشنهاد های زیر ارائه می شوند:

۱- با توجه به نتایج تحقیق و اثر مثبت و معنی دار عامل کیفیت منبع های کتابخانه ای بر روی میزان استفاده دانشجویان از منبع های کتابخانه ای می بایستی موردهایی همچون آسانگری دسترسی دانشجویان به پایان نامه ها و طرح های پژوهشی، تکمیل و تقویت منبع های کتابخانه ای مانند کتاب ها، مجله ها و فصلنامه ها و مواد الکترونیکی، به روز کردن منبع های کتابخانه ای به ویژه کتاب ها و مجله ها، ایجاد شرایط لازم برای دسترسی سریع و مستمر دانشجویان به بانک ها و پایگاه های اطلاعاتی آن لاین داخلی و خارجی و دسترسی آزاد دانشجویان به کتاب ها و مجله ها در قفسه ها، به شکل جدی تری مورد توجه مدیران و مسولان

منبع ها

- باب الحوائجی، ف. و پورداداش سنگده، م. (۱۳۸۸). بررسی چگونگی استفاده دانشجویان تحصیلات تکمیلی پردیس دانشکده های فنی دانشگاه تهران از پایگاه اطلاع رسانی تخصصی موجود در وب سایت دانشگاه تهران، فصل نامه دانش شناسی (علوم کتابداری و اطلاع رسانی و فناوری اطلاعات)، ۳ (۷)، ۳۷-۲۱.
- جمشیدی پور، ف. و بیگدلی، ز. (۱۳۸۲). بررسی میزان استفاده دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه های شهید چمران و علوم پزشکی اهواز از مجله های خارجی رشته تخصصی آنان و از طرح تامین مدرک و بررسی میزان، علل و مشکلات استفاده آنان از مجله های خارجی رشته تخصصی در خارج از دانشگاه، فصل نامه علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۳ (۳ و ۴)، ۱۴۸-۱۲۷.
- بیگدلی، ز.، عبدالله زاده، آ. و معرف زاده، ع. (۱۳۹۳). مقایسه میزان استفاده اعضای هیات علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده علوم دانشگاه شیراز از مجله های الکترونیکی و مجله های چاپی مشترک، فصل نامه علمی- پژوهشی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، ۲۹ (۳)، ۷۱۱-۷۳۶.
- تفرشی، ش. و دروگر کلخوران، س. (۱۳۸۸). بررسی میزان آشنایی و بهره گیری دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج از کتابخانه های آن واحد، فصل نامه دانش شناسی (علوم کتابداری و اطلاع رسانی و فناوری اطلاعات)، ۵، ۳۳-۴۴.
- حجازی، ی. و رضایی، م. (۱۳۸۵). بررسی عوامل مؤثر بر استفاده دانشجویان کشاورزی از منبع های کتابخانه، فصل نامه روان شناسی و علوم تربیتی، ۳۶ (۱)، ۲۲۱-۲۰۷.
- خوئینی، ف. و حضرتی، ی. (۱۳۸۸). بررسی میزان آشنایی و استفاده دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزکوه از کتابخانه و اثرات آن بر موفقیت تحصیلی آنان، فصلنامه مدیریت (پژوهشگر)، ۶ (۱۵)، ۲۰-۱۲.
- غفاری، س. و نجفی، م. (۱۳۹۲). بررسی میزان استفاده دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین از مجله های چاپی و فارسی در مقایسه با مجله های الکترونیکی، فصل نامه دانش شناسی (علوم کتابداری و اطلاع رسانی و فناوری اطلاعات)، ۲۱، ۹۴-۷۷.
- درویشی نیافندری، م. و حضرتی، ی. (۱۳۹۲). بررسی میزان آشنایی و استفاده اساتید و دانشجویان کارشناسی ارشد از منبع های اطلاعاتی کتابخانه مجازی (مطالعه موردی: دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزکوه)، اولین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در مهندسی کامپیوتر و بازیابی اطلاعات ایران، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودسر و املش، ۳۲۵-۲۹۹.
- محمدی، م. و فضل الهی، س. (۱۳۸۷). بررسی میزان آشنایی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم با کتابخانه و ضرورت ارایه آموزش از دیدگاه آنها، فصل نامه تحقیقات کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاهی، ۴۸: ۲۹۹-۳۲۵.
- مختارپور، ع. (۱۳۹۳). بیش از ۷۵ درصد منبع های کتابخانه های ما مورد استفاده قرار نمی گیرد، خبرگزاری کتابداری و اطلاع رسانی ایران، ۱۴ آذر ۱۳۹۳، قابل دسترس در:

Abraham, L., Ishaya, D., and Daudu, H. (2013). Human and physical environmental factors affecting students' utilization of library and information services in colleges of education libraries in Nigeria. *American International Journal of Research in Humanities, Arts and Social Sciences*, 13, 8-16.

Aina, L.O. (2005). Library and information science text for Africa. *African Journal of Libraries and Information Science*, 71 (1), 102-103.

Alison, K., Yiyingi, G., and Baziraake, B. (2012). Factor affecting utilization of electronic health information resources in universities in Uganda. *Library and Information Studies*, 59, 90-96.

Bartlett, J., Kotrlik, J., and Higgins, C. (2001). Organizational research: Determining appropriation sample size in survey research. *Information Technology, Learning, and Performance Journal*, 1 (19), 43-50.

Hair, J., Black, C., Babin, J., and Anderson, E. (2010). *Multivariate data analysis*. Prentice Hall Publisher, USA.

Jubb, M., and Green, R. (2007). Researchers' use of academic libraries and their services. *Research Report*, Research Information Network and the Consortium of Research Libraries.

Korobili, S., Tilikidou, I., and Delistavrou, A. (2006). Factors that influence the use of library resources by faculty members. *Library Review*, 55 (2), 91-105.

Paswan, A. (2009). *Confirmatory factor analysis and structural equations modeling: An introduction*. Research Report, Dept. of Marketing and Logistics, COB, University of North Texas, USA.

Taiwo, A., and Oluwole, O. (2011). Determinants of library use among students of agriculture: A case study of Lagos State Polytechnic. *Journal of Library Philosophy and Practice*, 521, 1- 10.

Yusuf, F., and Iwu, J. (2010). Use of academic library: A case study of Covenant University, Nigeria. *Chinese Librarianship*, 30, 1-12.

Factors Affecting Students Using Library Resources at Faculty of Agriculture, University of Zanjan

R. Rezaei¹ , E. Ahmadifard²

1- Associate Professor, Faculty of Agriculture, University of Zanjan

2- Graduate Student, Faculty of Agriculture, University of Zanjan

Abstract

The main objective of this cause- effect research was to study factors affecting students using library resources. The statistical population of the research consisted of graduate students in the Agricultural Faculty of University of Zanjan who were members of the agricultural library (N=432). A sample size of 168 students was selected using random sampling technique (n=168). Data were collected applying a questionnaire. The content validity of the questionnaire was confirmed by a panel of experts. The construct validity and composite reliability of the research instrument were tested by estimating the measurement model. The data were collected and analyzed using Structural Equation Modeling (SEM) multivariate technique. The results showed that five factors including: services quality, facilities and environment of library, resources quality of library, logistic services and infrastructures and equipments had a positive and significant effect on students using library resources. These factors, totally, explained about 64 percent of the variances of students using library resources. Also, the results indicated that total structure of the research model was confirmed based on the model fit indices and the theoretical model of the research was consistent with reality. Based on the findings, it was concluded that improving quality of services, providing suitable environment and facilities, increasing quality of library resources, providing appropriate supportive services and creating necessary infrastructures can directly lead to increase students using the library resources.

Index Terms: Library resources, agricultural student, agricultural library, library use.

Corresponding Author: R. Rezaei

Email: rohollahrezaei@yahoo.com

Received: 14/1/2015 ; **Accepted:** 26/5/2015